

El futur = nuclear + renovables

"A molts dels defensors de les energies renovables, que durant molt de temps es van trobar en un paper de marginats menyspreables, els sembla que això és un gran avanç. I com el consens sempre és més agradable que el conflicte, d'aquí també resulta una disposició al compromís pràctic en què sovint es sobrepassa d'improvís el límit invisible en què finalitza el fet de comprometre i comença el de veure en un compromís "

Hermann Scheer. "L'imperatiu energètic", pàg. 29 ("això" es refereix al canvi d'actitud cap a les renovables de consorcis empresarials, institucions i governs).

Desemascarar les mentides, manipulacions i fal·làcies de l'energia atòmica és relativament senzill. Molt més difícil és trobar una línia d'acció comuna que permeti passar de denunciar a actuar per canviar el que s'imposa, el poder en què se sosté. Cercar una línia de acció implica un exercici de pensament crític, la qual cosa suposa endinsar-se en un camp en què es pot ser qüestionat tant des del poder atòmic (en la mesura de la projecció que tingui la línia d'acció els afecti) com des qui exerceixen la crítica a aquest poder sense proposar accions.

Les companyies elèctriques aviat van ser conscients que era impossible aturar el desenvolupament de les tecnologies renovables. Després d'un breu període de burles, allà pels anys 80, qualificant-les com un retorn a la prehistòria, van canviar ràpidament d'estratègia. Van descobrir que era inútil entaular una batalla frontal perduda per endavant, perquè una part de la societat ja s'havia adonat de la destrucció ambiental associada a l'energia, i del futur esgotament dels recursos energètics dominants (petroli, carbó, urani, gas). Tampoc es podia sufocar l'expansió del teixit industrial que propiciava el desplegament de les renovables; un teixit que es desenvolupava desigualment, però de manera simultània en diversos llocs, i que s'alimentava recíprocament: els avenços en un territori concret actuaven d'estímul sobre el conjunt (1). Conscients de tot això, les grans companyies i els seus portaveus van integrar les renovables en el seu discurs, i van dissenyar la política seguida fins al dia d'avui (2).

Va començar el que Hermann Scheer va descriure brillantment com a "estratègia de conquesta i dilatòria" (3). A la segona meitat dels anys 90 es "va consensuar" un axioma universal per part dels que manen en qüestions energètiques: les energies renovables són el futur (4). Però un consens sempre parteix d'una situació en què els que tenen el poder i l'hegemonia negocien el mínim inevitable per no posar en perill el seu "status", en un conflicte amb altres forces a les que no poden anul·lar, però que, per la seva banda, tampoc poden imposar-se. El consens no fa desaparèixer el conflicte. En efecte, les renovables són el futur però, com també va indicar agudament Hermann Scheer, el conflicte consisteix ara a situar on és aquest "futur" (5).

Des de l'any 2000, coincidint amb la campanya del "renaixement nuclear", el "lobby" atòmic va impulsar la consigna "el futur energètic és una combinació de nuclears i renovables". En les variables del "futur" implícites a la consigna, l'energia atòmica apareixia qualificada, segons la retòrica a l'ús, bé com a "renovable" en si mateixa, bé com a "coexistent" amb les renovables (en la fissió real, i en la ficció de la fusió), bé com a "transició" cap a les renovables, o bé com a "complementària" de les renovables (6). Sense entrar a analitzar totes les falsedats i contradiccions d'aquestes consignes, l'important és constatar, a dia d'avui, el caràcter erràtic de la resposta que han tingut des dels es podrien anomenar sectors socials que treballen per canviar el model energètic. En un moment i lloc en què el "lobby" atòmic s'ha llançat a una campanya agressiva per garantir la seva "futur", començant per allargar a 60 anys el funcionament de les centrals, la proposta d'accions i de denúncies per neutralitzar aquesta campanya brilla per la seva absència.

L'evidència que les centrals atòmiques són el principal obstacle per desplegar un model energètic basat en energies renovables és anterior, fins i tot, a les mentides del "renaixement nuclear". Encara que en plena campanya de difusió d'aquestes mentides (a Espanya es va desenvolupar entre 2005 i 2011), es van realitzar bastants anàlisi que van demostrar el bloqueig que les centrals atòmiques exerceixen sobre tot el sistema de generació elèctric (7).

Per això, resulta sorprenent comprovar avui com han desaparegut aquestes anàlisis del discurs sobre el canvi del "model" energètic. I més quan Fukushima ha demostrat l'amenaça atòmica global.

Un "model" energètic no sorgeix d'una "elecció" entre tecnologies, és el resultat d'unes decisions polítiques. L'opció per una tecnologia en lloc d'una altra que, comparativament, podria ser millor en termes de serveis energètics, seguretat i reducció de costos socials i ambientals, està determinada per les empreses: manen els interessos, les inversions i els beneficis; i a més el control de l'energia és una part important del control social. Des de la dinàmica implacable del poder, les tecnologies que faciliten la concentració sempre tenen preferència davant les que obren espais de desconcentració en qualsevol etapa del sistema energètic (producció - distribució - consum). D'aquí la "estratègia de conquesta i dilatòria" que explica Hermann Scheer.

Per això, eludir el conflicte atòmic i limitar-se a acumular arguments a favor de les energies renovables i la "transició" energètica, sense denunciar l'obstacle que suposen les centrals nuclears a aquesta transició, significa ajornar indefinidament. Deixar de banda la posada en marxa d'iniciatives concretes per tancar les centrals atòmiques més aviat possible, i centrar-se en qüestions com les xarxes elèctriques, els discursos genèrics sobre la "sobirania" energètica, sobre l'autoconsum, sobre l'ocupació, o sobre la "pobresa energètica", entre d'altres camps (8), és complementar la pròpia agenda de les empreses propietàries de centrals i els membres del "lobby", i el seu objectiu de mantenir el tema atòmic fora de l'agenda política i social, és una faceta més del silenci nuclear.

Si el discurs de canvi del sistema energètic es limita a cantar les excel·lències renovables i la seva superioritat en costos comparatius (9), l'evidència que la nuclear bloqueja el desenvolupament del model queda oculta.

I és que social i econòmicament es dona, a més, una situació incòmoda; perquè les grans companyies energètiques han assumit les energies renovables no només en la seva propaganda sinó en la seva pràctica empresarial (10). A la fi del 2014, ENEL GreenPower (ENDESA) posseïa 1710 MW de potència renovable instal·lats a Espanya; IBERDROLA, 14.652 MW; Gas Natural- Fenosa, 2088 MW; EDPR (Energies de Portugal Renovables), 2000 MW; ACCIONA, 6000 MW .., etc. Només aquestes cinc empreses ja representen un 86% de la potència total renovable (uns 30.637 MW); però a més tres d'elles, ENEL (ENDESA), IBERDROLA i Gas Natural-Fenosa, que sumen uns 18.423 MW, és a dir un 60% de la potència renovable instal·lada, són també propietàries de centrals atòmiques de les que obtenen grans beneficis, i millor no entrem en el paper de la banca en tot aquest entramat empresarial energètic.

Per tot això, pensar en canvis en la situació de devastació social i ambiental causada pel sistema energètic sense afrontar el conflicte atòmic, és oblidar-se de portar el discurs del "model" energètic alternatiu a la pràctica. La cita d'Hermann Scheer que obre aquest article adquireix aquí el seu significat exacte: no eludir el conflicte, trencar consensos en què es desdibuixen les dues implicacions de la paraula "compromís". Cercar formes de participació social que permetin accelerar el tancament de les centrals atòmiques és una condició prèvia per a un escenari polític que propiciï un sistema energètic basat en les renovables, i és també una prioritat ètica (11).

NOTES

(1) Una aproximació a través de la visió "oficial" a internet en http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_renewable_energy_companies_by_stock_exchange y http://en.wikipedia.org/wiki/Renewable_energy_commercialization

(2) Dos exemples actuals, un polític: "Soria aposta per combinar les renovables amb l'energia nuclear i la fòssil" en <http://www.eleconomista.es/energia/noticias/4604838/02/13/Soria-apuesta-por-combinar-las-renovables-con-la-energia-nuclear-y-la-fosil.html#.Kku8NnASF4mE2c4>, i un altre econòmic: "Iberdrola i Dominguis s'alien per

mantenir nuclears i renovables" a

<http://www.elmundo.es/economia/2014/10/28/544e989eca4741197b8b456b.html>

(3) **L'imperatiu energètic**, pàg. 16, Hermann Scheer, Col·lecció: Antrazyt, 354. Icaria Editorial - Fundació Terra - Eurosolar. Barcelona, 2011. L'etapa en què ens trobem, marcada pel protagonisme ocult de greus conflictes energètics, aconsellen una lectura d'aquest llibre. És el resultat de l'evolució del pensament de Hermann Scheer (1944 - 2010), dedicat tota la seva vida, combinant lucidesa i intel·ligència, al desenvolupament d'un model energètic més humà i ecològic.

(4) Els anys 90 marquen també el pas de l'elaboració de "alternatives energètiques" a l'elaboració de "escenaris". El canvi és significatiu, encara que no puguem analitzar aquí. Dos exemples, el 1999 fins i tot una companyia depredadora com Shell (implicada en l'assassinat "legal" del poeta nigerià Ken Saro-Wiva) desenvolupa un "escenari" en què es contempla un 50% d'energies renovables per al 2050 (referència Eric Martinot. <http://www.martinot.info/renewables2050/2014/351>); també en 2001 la companyia British Petroleum canvia el seu nom per BP plc, (<http://en.wikipedia.org/wiki/BP>) jugant amb la idea del "Beyond Petroleum" (més enllà del petroli) en el seu logotip, la seva filial, BP Solar, va ser des de la seva creació el 1981 fins al seu tancament en 2011 , una de les principals productores de plaques solars fotovoltaïques.

(5) L'imperatiu energètic, pàgines 17 a 20.

(6) Vegeu, entre molts exemples, aquesta selecció: Iberdrola, EDF i E.ON aposten per les renovables i la nuclear al Davos de l'energia (29/01/2009) <http://www.europapress.es/economia/energia-00341/noticia-economia-energia-iberdrola-edf-eon-apuestan-renovables-nuclear-davos-energia-20090129174554> ; Endesa i Enel creen un grup líder en energia renovable (04/03/2010) <http://www.expansion.com/2010/03/03/empresas/energia/1267653795.html> ; WNA (<http://www.world-nuclear.org/info/Energy-and-Environment/Renewable-Energy-and-Electricity/> **traduït** ; Arquitectura sostenible (<http://energiasostenible.info/energias-alternativas/fusion-nuclear-energia-del-futuro/>); Fòrum Nuclear (<http://www.foronuclear.org/es/el-experto-te-cuenta/icomu-influye-la-energia-nuclear-en-el-medio-ambiente>), o «L'energia nuclear té el seu lloc en el trànsit cap al 100% renovables" (2014.04.12) Cayetano López, director general del Centre d'Investigacions Energètiques, Mediambientals i Tecnològiques (Ciemat). <https://www.bbvaopenmind.com/la-energia-nuclear-tiene-su-sitio-en-el-transito-hacia-el-100-renovables-entrevista-cayetano-lopez/> , "És possible un futur 100% renovable?". "En teoria és possible i segurament s'arribarà, però dins de moltíssim temps. Cal intentar organitzar aquest trànsit, que durarà moltes generacions, i totes les fonts d'energia, les convencionals no renovables, les renovables, que necessiten recórrer un llarg camí, i la nuclear, tant de fusió com de fissió, tenen un lloc. ", o Quarta" International Conference on Nuclear & Renewable Energy " <http://nurer2014.org/> , etc, etc.

(7) Dos exemples: es denuncien les parades dels parcs eòlics a causa de la impossibilitat d'aturar les nuclears, i se sap que l'energia nuclear impedeix el desenvolupament de les renovables. [Les nuclears impedeixen desenvolupà els energies renovables: Josep Puig enginyer UAB - ICTA](http://www.sicom.cat/blog/nucleares-impiden-renovables-2/) o <http://www.europapress.es/epsocial/noticia-ecologistas-accion-destaca-incompatibilidad-renovables-nucleares-parada-almarez-20111024141739.html>

(8) En diverses campanyes actuals el conflicte amb l'energia atòmica desapareix; es parla dels escenaris de futur energètic alternatiu, i el discurs es limita a la simple reivindicació de les renovables. Casos: **Plataforma per un NOU MODEL ENERGÈTIC, Medi Ambient, sobirania energètica i ocupació ja!** <http://www.nuevomodeloenergetico.org/pgs2/> , al seu web hi ha més de 40 Fòrums, i un de sol dedicat a nuclears, amb dues notícies de l'any 2013 (informe de nuclears a Catalunya i ATC); en Fòrums que corresponen a llocs on funcionen centrals nuclears no hi ha ni un sol esment: València (última actualització 8 maig 2013) <http://www.nuevomodeloenergetico.org/pgs2/index.php/nodos/valencia/> ; o Extremadura, on no hi ha res.

A Catalunya (tres centrals atòmiques en funcionament), la "**Xarxa per la sobirania energètica**" (<http://xse.cat/>), defineix "sobirania energètica" com "El dret dels individus conscients, les comunitats i a els pobles a prendre els Seves pròpies decisions respecte a la Generació, distribució i consum d'energia, de manera que aquestes siguin l apropiades a les Circumstàncies Ecològiques, socials, econòmiques i culturals, i sempre que no afectin negativament a TERCERS. ". Hi ha una única entrada dedicada a la commemoració del 25 aniversari de l'accident de Vandellòs 1.

L'autoconsum és part important d'un sistema energètic basat en renovables però, al marge de la reacció inevitable i justa contra l'aposta dels poders polítics pels oligopolis energètics, implica avaluar limitacions materials (recursos no renovables implicats, i Taxa de Retorn Energètic de les tecnologies implicades) amb els corresponents impactes ecològics, i socials (cobertura de necessitats que excedeixen les dels individus) que no es corresponen amb l'ús de termes com "sense limitacions" usat per la Fundació Renovables. Veure <http://www.europapress.es/economia/energia-00341/noticia-economia-energia-fundacion-renovables-propone-marco-desarrollo-autoconsumo-limitaciones-20150223135804.html> y els documents originals en <http://www.fundacionrenovables.org/2015/02/la-fundacion-renovables-propone-un-marco-de-desarrollo-para-impulsar-el-autoconsumo-sin-limitaciones/> y <http://www.fundacionrenovables.org/wp-content/uploads/2015/02/Posicionamiento-de-la-Fundaci%C3%B3n-Renovables-ante-el-Autoconsumo.-Febrero-2015.pdf>

Per la seva banda, el concepte "**pobresa energètica**" no aprofundeix en la problemàtica ambiental (¿tot elèctric?), Social i global de l'energia, ni en la seva condició de manifestació de la pobresa econòmica. Veure Antonio Turiel. <http://crashoil.blogspot.com.es/2014/01/pobreza-y-pobreza-energetica.html> , o Rodrigo Moretón, investigador de l'Institut d'Energia Solar, qui en no separar la pobresa energètica de les formes de pobresa, coincideix amb Antonio Turiel. "A qui enriqueix la pobresa energètica?" 14 març 2015 <http://www.aragon.attac.es/2015/03/14/a-quien-enriquece-la-pobreza-energetica/>

A nivell polític també es eludeix el conflicte atòmic. Un exemple en "**Resolució Pobresa energètica, sistema elèctric i nou model energètic**", que només fa dues referències genèriques a l'energia nuclear sense entrar en detalls. En Jorge Riechmann <http://tratarde.org/resolucion-sobre-pobreza-energetica-y-modelo-energetica-aprobada-en-el-congreso-de-anticapitalistas/>

Tot això en un context en què cada vegada està més clar que les energies renovables no es desenvoluparan si no es produeixen canvis polítics i socials d'envergadura. Veure: <http://crashoil.blogspot.de/2014/08/renovables-y-capitalismo.html>

(9) No hi ha una comptabilitat clara de la cobertura de necessitats energètiques que permeti un mínim acostament al valor dels "costos comparatius" de les diferents tecnologies. No es comptabilitzen ni els costos ambientals o socials del "cicle de vida" (les anomenades "externalitats"), ni les subvencions directes o indirectes a cada tecnologia ni, en el cas de l'energia atòmica, el cost de la "gestió" de els residus radioactius d'alta activitat en períodes fiscals de 480.000 anys, per apuntar només uns aspectes. Els criteris sobre un sistema energètic sostenible només poden sorgir d'una combinació de coneixements ecològics (mínim impacte ambiental) i valors socials (cobertura de les necessitats energètiques bàsiques), l'economia té poc d'aportar estratègicament.

(10) Descomptat la gran hidràulica. Veure <http://www.enelgreenpower.com/es-ES/plants/map/index.aspx>
<http://www.iberdrola.es/conocenos/en-cifras/datos-operativos/>
<http://www.gasnaturalfenosa.com/es/actividades/nuestras+energias/tecnologias+de+generacion/1285338592375/eolica.html>
http://www.acciona-energia.es/areas_actividad/eolica/instalaciones.aspx
<http://www.edpenergia.es/institucional/es/edp-espana/>
globals en: <http://www.ree.es/es/publicaciones/sistema-electrico-espanol/informe-anual/avance-del-informe-del-sistema-electrico-espanol-2014>

Per eòlica, veure: <http://www.aeeolica.org/es/sobre-la-eolica/la-eolica-en-espana/potencia-instalada/>

(11) Les 10 pàgines finals del llibre "**L'imperatiu energètic**", corresponen al capítol titulat: "Elecció de valors: Ètica social en comptes de economicisme energètic", i constitueixen una reflexió sobre la irracionalitat que s'amaga en l'aparent racionalitat de les dades econòmics.